

ΤΑ ΣΙΓΙΛΛΑ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ *

Παρατύτται ἤδη ἡ καλὴ ἐποχὴ τῶν σιγίλλων, ἀλλ' οὐχὶ τῶν βασιλικῶν, διότι αὐτὰ ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἀλλὰ τῶν ἰδιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐλαχίστην εἰσποτε ἐποιούντο χρῆσιν αὐτῶν.

Τὸ σιγίλλον ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, ἡ νομιμοποίησης τῆς ὑπογραφῆς.

"Ὅταν ὅμως εὐρίσκειτο κανεὶς μακρὰν τοῦ οἴκου του καὶ δὲν εἶχε μαζὺ τὸ σιγίλλον του τότε προσέτρεγεν εἰς ἕνα γείτονα του ὅστις τοῦ εἰδάνειζε τὸ ἰδικόν του. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅμως, ὅπως προσφυλαχθῆ αὐτός κατὰ πάσης παραχαραξέως, ἐγένετο μνεία τοῦ γεγονότος τούτου εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐγγράφον διὰ τῶν λέξεων — *ἔλλειπει τοῦ σιγίλλου μου μεταχειρίζομαι τὸ τοῦ κυρίου... κ.τ.λ.* — ἢ ὑπὸ οἷον ἢποτε ἄλλον τύπον σχετικόν.

Ἡδύνατο ἐν τούτοις τυροδιώκτης τις νὰ κατόρθωνε νὰ μιμηθῆ ἐντελῶς τὴν σφραγίδα ταύτην, τὸ ἀποτύπωμα τοῦτέστι τοῦ σιγίλλου, ἐνεκα τούτου προσέτρεγον εἰς ἄπειρα πρόχειρα μέσα ὅπως κατορθώσουν νὰ προσδώσουν ἀθεντικὸν τύπον εἰς τὴν βούλλαν αὐτήν.

Πολλάκις τὰ ἀντίθετα μέρη, τὰ ἐνδιαφερόμενα ἐκ τοῦ ἐγγράφου, ἐκκμνον ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ ἀκόμη κηροῦ τὸ ἀποτύπωμα ἐνός τῶν δακτύλων των, ἢ παρενέθετον προτοῦ κάμουν τὸ ἀποτύπωμα, τρίχας ἢ οἰονῆποτε ἄλλο ἀδιαφιλονείκητον σημεῖον τῆς παρουσίας των καὶ τῆς πλήρους αὐτῶν συγκαταθέσεως.

Οὕτως ἡ ἐπιστολὴ τὴν ὁποῖαν ἡ Ἰωάννα Δ' Ἄρκ ἀπήρθυσεν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Riom, καὶ ἡ ὁποῖα φυλάσσεται εἰς τὰ Δημοτικὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως ταύτης, φέρει ἀκόμη παρασμένην διὰ μέσου τῆς βούλλας μίαν μαύρην τρίχα ἀπὸ τὴν κόμην τῆς. Αὐτὴ εἶνε ἡ μόνη ὑλικὴ ἀπόδειξις ὅτι ἡ ἡρωϊκὴ τῆς Γαλλίας κόρη εἶχε μαύρην κόμην.

Ἡ αἰτία τῆς βαθμιαίας ἐξαφάνισεως τῶν σιγίλλων ὑπῆρξεν ἡ ἐκλείψεις τῆς γραφῆς ἧτις παρέχει εἰς ὅλους τὰ μέσα νὰ θέτουν τὴν ὑπογραφὴν των καὶ ἀκόμη περισσότερον ἡ ἀντικατάστασις τῆς περγαμηνῆς διὰ τοῦ χάρτου, τοῦ ὅπερ καθιστᾷ σχεδὸν ἀδύνατον τὴν ὑπαρξίν κρημαστῶν ἀπὸ τοῦ χάρτου σιγίλλων.

Ἄφ' ἐτέρου τὸ δίπλωμα ἀντικατασταθὲν διὰ τῆς ἐντολῆς ἡ κλειστῆς ἐπιστολῆς (*lettera Chiusa*) ὅπως ἐκλείετο κατ' ἀρχάς, ἧτις ἐτυλίσσετο καὶ ἐτίθετο ἐν τῇ θήκῃ τῆς, ἀποκρύπτουσα τοιοῦτοτρόπως τὸ περιεχόμενον ἀπὸ τὰ ἀδιάκριτα βλέμματα, ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς ἐφου-

ρέσεως τῶν μικρῶν σιγίλλων, τὰ ὁποῖα εἶνε σχεδὸν ἐκείνα τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς σήμερον μεταχειρίζομεθα ὡς σφραγίδας. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἤρξισε κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα, οὕτως ὥστε εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δυνάμεθα νὰ σταματήσωμεν. λέγοντες ὅτι ἐπαρατώσαμεν τὸν προορισμὸν τῆς μελέτης μας.

Οὐχ' ἦττον θὰ εἴπωμεν ὀλίγας ἀκόμη λέξεις περὶ τῶν σιγίλλων τὰ ὁποῖα μεταχειρίσθησαν οἱ Γάλλοι μεγιστᾶνες μέχρι τῶν χρόνων τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασεως.

***

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', ἡ τέχνη ἡ χαρακτηριστικὴ εἶχε κἄπως ἐπανυψωθῆ, ἀλλ' ὅμως τὸ σιγίλλον τοῦ Βασιλέως τούτου ὀλίγον διέφερε καὶ ὑπερεῖχεν ἀπὸ τὰ τῶν ἀμέσως προκατόχων του.

Ἐν ἄλλο δειγμα τῆς τέχνης τῆς ἐποχῆς ἐκείνῃ ἐχομεν τὸ σιγίλλον τοῦ Φραγκίσκου Α' ὁ ὁποῖος παρίσταται ἐν αὐτῷ μὲ χαρακτηριστικὰ ἀγενοῖου νεανίσκου· ἀλλὰ τὸ ἐπίον εἶτος ἀναπαρίσταται εἰς τὸ «*σιγίλλον κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἄρχοντος*» ἡ ἱστορικὴ φυσιογνωμία του, τὴν ὁποῖαν κατέστησαν δημοτικὴν τόσο καὶ τόσο περιφανεῖς καλλιτέχναι· μὲ πρόσωπον μάλλον ἐπιμήκη, πώγωνα ἀπολήγοντα εἰς αἰχμήν, πολὺ ὁμοιάζοντα τέλος κατὰ τὴν φυσιογνωμίαν μὲ τοὺς πρώτους Καπέτας.

Ἡ Ἀναγέννησις καθίσταται λίαν ἐπαισιθητὴ μὲ τὸν Ἑρρίκον Β' κατὰ τρόπον ἀδιαφιλονεικῆτον. Δύο ἄγγελοι οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουν πάρα πολὺ μὲ δύο ἐρωτιδαῖς, κρατοῦσι τὸ ἐπισκήνωμα τὸ ὁποῖον σκεπάζει τὴν λίαν μικροσκοπικὴν κεφαλὴν τοῦ μονάρχου τούτου.

Θέλομεν νὰ ὑπεθυμίσωμεν ἐνταῦθα ὡς ἐν παρόδῳ ἕνα ὥραϊον νεωτερισμὸν παρατηρούμενον εἰς τὸ σιγίλλον τοῦ Φραγκίσκου Β' καὶ τῆς Μαρίας Στουάρτ, εἰς τὸ ὁποῖον φαίνονται οἱ δύο οὗτοι νέοι ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἐπισκήνωμα (*baldaquino*). Ἐν τούτοις τὸ σύστημα τοῦτο δὲν τὸ ἠσπασθησαν οἱ μεταγενέστεροι καὶ τοιοῦτοτρόπως δὲν εὔρε, ἢ ἐλαχίστους μιμητὰς ὁ νεωτερισμὸς οὗτος.

Θὰ ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, μὲ ἐν σιγίλλον ἀντίθετον μὲ

τοὺς κανόνας τοῦ ὁποῖου· ἠκολούθησαν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλ' ἡ μορφή τῆς ἀγαθῆς Βασιλείσεως, ἧτις βραδύτερον ἐγένετο τόσον ἀτυχῆς ὥστε νὰ τετρατίσῃ τὸν βίον ἐπὶ τοῦ ἰκρίωματος, μᾶς

Σιγίλλον Λουδοβίκου ΙΒ'.

*) Συνέχεια καὶ τέλος.

Σιγίλλων Ναπολέοντος Α'

ἀρέσκει εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ θριάμβου, μετὰ αὐτὸ σκῆπτρον, μετὰ τὴν αὐτὴν χεῖρα τῆς δικαιοσύνης τὴν ὁποῖαν ἔφερεν ὁ βασιλικὸς σύζυγός τε, ἴση μετ' αὐτόν, τόσον ὡς πρὸς τὴν δύναμιν ὅσον καὶ εἰς τὸν ἔρωτα!

Ὁ Κάρολος Θ'

καὶ ὁ Ἑρρίκος Γ' γάνουν τὴν ἀξίαν των εἰς τὰ σιγίλλα, ἐνεκα τοῦ ὑπερβολικοῦ πλοῦτου περὶ τὴν χάραξιν, ἐξ αἰτίας τοῦ πάχους τῶν περιφερειῶν καὶ τῶν στρεβλωμένων γραμμῶν, ἐνῶ ἀπειναντίας οἱ δύο ἄγγελοι οἱ κρατοῦντες τὸ ἐπισκῆνωμα τελειοποιοῦνται κατὰ πολὺ.

Τὰ σιγίλλα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔεν ἦσαν σχεδὸν πλέον ἐν χρήσει εἰμὴ εἰς τὰ βασιλικά γραφεῖα καὶ ἡ βιομηχανία δὲν ἐφρόντιζε πλέον ὅπως προμηθεύσῃ Ἰσπανικὸν κηρὸν πρώτης ποιότητος καθὼς συνειθίζετο προηγουμένως, καὶ ἐξ αἰτίας τούτου δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ ἔχωμεν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἑρρίκου Δ', καταστάντος σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν ἀγνωρίστου.

Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν θὰ ἐστερουμέθα τὴν εἰκόνα τοῦ Λουδοβίκου ΙΙ', ἂν μὴ περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας του, ἐν ἔτει 1642, ἐν ἀπὸ τῆς σιγίλλα του δὲν ἐπετύγχανεν ὅπως μᾶς μεταδώσῃ ἐν ἀποτύπωμα μᾶλλον στερεόν καὶ εὐδιακριτότερον.

Τὸ πρόσωπόν του εἶνε λεπτομερές, ἡ κόμη του μακρὰ, ὁ πώγων του ἀπολήγει εἰς αἰχμὴν καὶ τὸ περιλαίμιόν του πυκνότερον.

Ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' μεσεχειρίσθη πρὸ πάντων μυσικὰ σιγίλλα, (sigilli segreti) ἤτοι μικρὰ, ὀλίγον διαφέροντα ἀπὸ τὰ ἰδιωτικὰ καὶ τὰ ὁποῖα εἶδον τὸ ὄνομά των εἰς τὰς περιφρήμους ἐκείνους ἐπιστολάς καὶ ὁποῖαι ἐπέλλοντο, δι' οὐδένα ἄλλον λόγον εἰμὴ πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ Βασιλέως, εἰς τὰς ζοφερὰς κελύβας τῆς Βαστίλλης.

Ἰπῆρχεν οὐχ ἥττον ἐν σιγίλλων di maestà, ποιηθὲν ἐπὶ τῆ ἀναρρήσει εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἡγε-

μόνος τούτου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπεικοιλίζετο παθῶν ἀκόμη, μετ' ὕψος μᾶλλον εὐχαρι οὐδὲ ὅπως ὑπενθυμίζον τὸ μεγαλεῖον τοῦ μεγάλου μονάρχου, ὁ ὁποῖος ἔλαθε τὴν τιμὴν νὰ ζωῶσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν αἰῶνα του.

Τὰ σιγίλλα τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' ἐλάχιστα διαφέρουσιν ἀπὸ τὰ τοῦ προκατόχου του. Καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον νεκρώτατος ἀκόμη.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸ σιγίλλον τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' εἶνε ἐπιμέλεια, ἡ ἀναζήτησις ἐνός καλλιτέχου καθολοκληρίαν νέου. Ἄλλ' ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι πολὺ ὕστερεῖ ὡς πρὸς τὴν ὁμοιότητα τῆς φυσιογνωμίας.

**

Ἐνταῦθα τελειώνει ἡ μακρὰ σειρά τῶν σιγίλλων τῶν ἀποκαλούμενων di maestà, καὶ θὰ ἦτο ἐντελῶς περιττόν νὰ ἀναφέρωμεν τὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ', κατασκευασθὲν διαρκούσης τῆς ἐξορίας του ἐπὶ πανομοιότυπου τοῦ ἀδελφοῦ του.

Θέλουμεν μόνον ν' ἀναφέρωμεν τὸ τοῦ Ναπολέοντος Α', τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνε ἐντελές.

Εὐχόμεθα ὅπως ἡ ἐπιστήμη τῶν σιγίλλων προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων καὶ σοφῶν, οἱ ὁποῖοι, ὅταν θὰ ἔχουν εἰς τὴν διάθεσιν των πλήρη μουσεῖα σιγίλλων, τὰξινόμητων καὶ τακτοποιημένων, θὰ εὐρωσιν ἐν αὐτοῖς ἀνεκτίμητον πηγὴν πλοῦτου *).

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικῶ).

LUIGI FALCONI

(Μετάφρασις Κ. Καρυφύλα.)

*) Σημείωσις τοῦ συγγραφέως.

Τοὺς ἐπιθυνοῦντας ὅπως ἐκτενέστερον μελετήσωσι περὶ τοῦ θέματος τούτου, παραλέμπομεν εἰς τὰ ἑξῆς εἰδικὰ συγγράμματα:

- 1) Schlumberger G. Sigillographie de l'Empire Byzantin. Paris 1884.
- 2) Natalis De Wailly : Paleographie
- 3) A. Lecoy de la Marche. Les sceaux
- 4) A. Chasant e P. C. Delbarre : Dictionnaire de Sigillographie du moyen âge.
- 5) Gornodon de Genouillac : L'art Heraldique. Paris.
- 6) Babelon E.: La gravure en pierres fines. Paris.

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

Ἄχ! ἄφινέ με νὰ σοῦ δίνω κάθε μέρα
 πότε γαρούφαλο με φλογισμένο χρῶμα,
 πότε μυρτιά ποῦ βαλασμώνει τὸν ἀγέρα
 καὶ πότε ρόδο, μισοσφαλισμένο ἀκόμα,
 γὰ τὸ σιῆθός σου.

Κ' ἐπόσχεσι δόσε κρυφὴ σὲ μένα,
 ἂν θές νὰ ξεψυχίσω με γαλήνη,
 λουλούδια με θεορμὰ φιλιὰ βρογμένα
 πῶς θὰ μοῦ στέλνης στὴ στερνὴ μου κλίνη
 ἄπ' τὸ σιῆθός σου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΕΡΜΠΙΝΗΣ